

25. Никулин М. В. Православная церковь в общественной жизни России (конец 1850-х – конец 1870-х гг.) / М. В. Никулин. – М. : Изд-во Ипполитова, 2006. – 288 с.
26. Носова Т. А. Православные братства Вологодской епархии в конце XIX – начале XX века : автореф. дис. ... канд. ист. наук : спец. 07.00.02 «Отечественная история» / Носова Т. А. – Сыктывкар, 2006. – 25 с.
27. Огнева О. Д. Бібліотека Луцького Хрестовоздвиженського братства : реконструкція репертуару і наявні примірники / О. Д. Огнева // Історія релігій в Україні : тези повідомл. VII Міжнар. круглого столу. – Львів : [б. в.], 1997. – С. 129–130.
28. Освальт Ю. Духовенство и реформа приходской жизни, 1861–1865 гг. / Ю. Освальт // Вопр. истории. – 1993. – № 1/2. – С. 140–149.
29. Прищепя О. П. Середні навчальні заклади Волинської губернії у міському освітньо-культурному просторі (друга половина XIX – початок XX ст.) / О. П. Прищепя // Освіта і культура Волині: історія і сучасність : матеріали регіон. наук. конф. (Луцьк, 20 трав. 2011 р.). – Луцьк : [б. в.], 2011. – С. 58–68.
30. Рожко В. Є. Нарис історії Української православної церкви на Волині (870–2000) : іст.-краєзн. нарис / В. Є. Рожко. – Луцьк : Медіа, 2001. – 670 с. : ілюстр.
31. Тимочко І. Б. Кременецьке Свято-Миколаївське Богоявленське братство: ретроспектива / І. Б. Тимочко // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – 2009. – Вип. 16. – С. 36–39.
32. Ткачук А. П. Початкова освіта на Волині у XIX – на початку XX ст. / А. П. Ткачук // Освіта і культура Волині: історія і сучасність : матеріали регіон. наук. конф. (Луцьк, 20 трав. 2011 р.). – Луцьк : [б. в.], 2011. – С. 46–58.
33. Трофименко В. Г. Возникновение и деятельность православных церковных братств на Европейском Севере России в 1864–1918 гг. : автореф. дис. ... канд. ист. наук : специальность 07.00.02 «Отечественная история» / Трофименко В. Г. – Архангельск, 2010. – 25 с.
34. Шуклина Л. А. Культурно-просветительская деятельность Русской православной церкви в конце XIX – начале XX вв. (по материалам Курской губернии) : автореф. дис. ... канд. ист. наук : специальность 07.00.02 «Отечественная история» / Шуклина Л. А. – Курск, 2005. – 27 с.
35. Яноўская В. Адраджэнне царкоўных праваслаўных брацтваў у Расійскай імперыі ў 1860-я гады – пачатку XX ст. / В. Яноўская // Історія релігій в Україні : наук. щорічник. – Львів : [б. в.], 2011. – Кн. 1. – С. 277–284.
36. Mironowicz A. Bractwa cerkiewne w Rzeczypospolitej / A. Mironowicz. – Białystok : Prawosławne Bractwo św. św. Cyryla i Metodego, 2003. – 214 s.

УДК 94(477.82)“183/191”:061.2:050

Л. О. Заєць –

*кандидат історичних наук, начальник навчального відділу
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки*

Волинезнавча тематика у видавничих програмах періодики громадських товариств Правобережної України (остання третина XIX – початок XX ст.)

*Роботу виконано у навчальному відділі
СНУ ім. Лесі Українки*

У статті йдеться про мету заснування періодичних видань громадських товариств Правобережної України останньої третини XIX – початку XX ст., їх установчі документи, втілення в життя задумів щодо функціонування того чи іншого друкованого органу. Звернено увагу на тематичну спрямованість видань та частку публікацій у часописах з історії та культурної спадщини Волині.

Ключові слова: Волинь, товариство, періодика, видавнича програма, культурна спадщина.

Заєць Л. А. Волинська тематика в издательских программах периодики общественных товариществ Правобережной Украины (последняя треть XIX – начало XX ст.). В статье речь идет о цели основания периодического издания общественных товариществ Правобережной Украины последней трети XIX – начала XX ст. Излагаются издательские программы и обозначено украиноведческое направление «Записок Юго-Западного отдела императорского Русского географического общества», «Чтений в Историческом обществе»

Нестора-летописця», «Киевской старины», «Археологической летописи Южной России», «Трудов Общества исследователей Волыни» и «Записок Украинского научного общества в Киеве». Издательским программам «Волынского историко-археологического сборника», «Трудам Подольского церковного историко-археологического общества», «Военно-исторического вестника» свойственны провластная и пророссийская линия. Обращено внимание на тематическую ориентацию изданий, на долю публикаций из истории и культурного наследия Волыни.

Ключевые слова: Волынь, товарищество, периодика, издательская программа, культурное наследие.

Zayets L. O. Volyn Region Research Subject-matter in Editorial Periodical Programmes of the Public Societies in Right-bank Ukraine (the Last Third of the 19th Century – the Beginning of the 20th Century). The article deals with the purpose of the periodicals' foundation of the public societies in Right-bank Ukraine (the last third of the 19th century – the beginning of the 20th century). The editorial programmes are outlined here. The article mentions the Ukrainian direction of the following published works 'The Proceedings of the South-Western Department of the Russian Imperial Geographic Society', 'Nestor the Chronicler Historical Society Readings', 'Kyiv Antiques', 'Archaeological Chronicles of South Russia', 'Transactions of the Volyn Researchers Society', and 'The Proceedings of the Ukrainian Science Society in Kyiv'. Pro-Russian and pro-governmental direction is inherent to such editorial programmes as 'Volyn History and Archeology Collection', 'The Proceedings of the Podol Ecclesiastical History and Archeology Society', and 'Military History Bulletin'. The article draws attention to the subject-matter of the periodicals and the published works devoted to the history and the cultural heritage of the Volyn region.

Key words: Volyn region, a society, periodicals, an editorial programme, a cultural heritage.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження історичного виміру процесу виявлення, вивчення та збереження вітчизняного історико-культурного надбання неможливе без показу внеску в цю справу громадських товариств Правобережної України останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. Дієвим засобом оприлюднення історичної, пам'яткознавчої та пам'яткоохоронної діяльності товариств виступали їх періодичні видання. Поряд із газетами, книгами та неперіодичними виданнями вони інформували суспільство про стан справ у пам'яткознавчій та пам'яткоохоронній сфері. У публікаціях висвітлювалося чимало перипетій цієї сфери життя правобережних українських земель останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. Такі матеріали давали змогу з'ясувати пріоритети означеного суспільно-історичного періоду для витворення певних історичних перспектив.

Оцінка внеску періодики в пам'яткознавство України, зокрема Волині, неможлива без з'ясування змісту її видавничих програм, тобто відповідності поставлених перед нею завдань меті діяльності того громадського осередку, друкованим органом якого кожне періодичне видання було.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Опрацювання наявної й доступної літератури дало можливість дійти висновку щодо відсутності в історіографії спеціальних досліджень про періодику громадських товариств Правобережної України останньої третини ХІХ – початку ХХ ст., її видавничі програми. Окремі відомості про мету заснування друкованого органу, його програмні положення, тематику публікацій можна почерпнути із праць істориків, які досліджували діяльність певного громадського товариства. Так, фрагментарні відомості про періодику громадських товариств, її редакторів, програмні документи, зміст та волинезнавчу тематику містяться у працях Л. Баженова [1; 2], С. Заремби [10; 11], О. Нагірняка [18], М. Костиці [14–16], М. Палієнко [19; 21; 22], С. Гаврилюк [5–7], М. Колесника [12; 13], В. Сарбея [26], Л. Федорової [28; 29]. Однак матеріал із досліджуваної теми, наведений у названих працях, має лише оглядовий характер.

Мета і завдання статті. Історіографічний аналіз дає змогу зробити висновок про потребу виокремлення та цілісного і ґрунтовного дослідження програмних положень періодичних видань громадських товариств Правобережної України останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. Отже, **метою** статті є аналіз установчих документів громадських товариств та їх видань, виокремлення волинезнавчої тематики у програмних положеннях, втілення у життя задумів щодо функціонування того чи іншого друкованого органу. Мета досягалася шляхом ретельного ознайомлення із установчими документами та змістом періодичних видань. Узагальнено здобутки періодики у висвітленні пам'яткознавчої та пам'яткоохоронної діяльності, пов'язаної з культурним надбанням Волині.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В останній третині ХІХ – на початку ХХ ст. вагомим складником суспільного та культурного життя Правобережної України стала поява й розгортання діяльності низки громадських структур й установ, які прагнули охопити своєю діяльністю цю етнічну українську територію й зберегти культурні надбання народу. Перелік таких новостворених осередків відкриває Південно-Західний відділ Російського

географічного товариства, а завершують Українське наукове товариство та Київський відділ Російського воєнно-історичного товариства.

Оприлюднення змісту й результатів власної наукової діяльності на ниві вітчизняної науки, українознавства, краєзнавства, пам'яткознавства громадські товариства здійснювали за допомогою різних періодичних видань в умовах реакційної антиукраїнської політики російського самодержавства, яке не могло дозволити подальшого розвитку національно-культурницького руху в Україні.

Однак матеріали більшості з цих видань нерідко виходили за обмеження, що їх установив царський уряд. Це було результатом вдало продуманих видавничих програм, підбору відповідних редакторів, громадянської проукраїнської позиції членів редакційних комітетів та авторів матеріалів, що публікувалися на сторінках періодики.

Серед громадських осередків останньої третини XIX ст., що проводили краєзнавчі дослідження Волині, помітне місце належить Південно-Західному відділу Російського географічного товариства (1873–1876 рр.).

Відділ було урочисто відкрито 13 лютого 1873 р. Ініціатор його відкриття П. Чубинський вголосив промову, в якій підкреслив, що утворення відділу покликане пожвавити економічний та інтелектуальний стан суспільства, сприяти виникненню нових наукових осередків в Україні. Наукові завдання новоствореного осередку він убачав у тому, щоб здійснювати «...всебічне вивчення краю, з переважно етнографічних типів малоруського, польського і єврейського, а так само економічної ролі і значення кожного з цих елементів...» [25, с. 5–6]. На наступному засіданні 6 березня 1873 р. голова відділу Г. Галаган заявив, що «...дошукуватися істини і лише істини, відкидати всілякі впливи, тенденції, упередження є та мета, яку ми особливо не повинні випускати із поля зору» [24, с. 14].

Цілей та завдань, поставлених перед новоствореним громадським осередком, дотримувався і його друкований орган – «Записки Юго-Западного отдела императорского Русского географического общества». Протягом 1873–1876 рр. світ побачили два томи видання, що мали високий науковий рівень і характеризувалися українознавчим спрямуванням. Волинезнавчі дослідження на їх сторінках публікували В. Антонович, П. Чубинський, інші науковці. Українознавча тематика часопису стала однією з причин закриття владою Товариства та його друкованого органу.

Джерелом дослідження минулого регіону, його пам'яткознавчої спадщини є «Чтения в историческом обществе Нестора-летописца» (далі «Чтения». – Л. 3.) – друкований періодичний орган Історичного товариства Нестора-літописця (ІТНЛ), яке діяло в Києві протягом 1873–1931 рр. Згідно зі Статутом Товариство ставило за мету підтримувати зв'язок між ученими-істориками, ознайомлювати своїх членів зі статтями, призначеними для публікації, з відкриттями і науковими висновками, сприяти поширенню тогочасного історичного знання через систему видань і публічних засідань. ІТНЛ займалося дослідженням і охороною пам'яток історії та культури. Для цього було створено спеціальну комісію, яка оглядала й описувала стародавні пам'ятки в п'яти українських губерніях (Київській, Волинській, Подільській, Чернігівській і Полтавській), організовувала наукові експедиції.

Від 1879 р. до 1914 р. вийшло 24 книги «Чтений». Якщо ж урахувати, що деякі з них виходили у кількох випусках, то їх кількість сягає 49. Матеріали часопису стосувалися історії, археології, історії права, оприлюднення змісту археографічних пам'яток, церковно-полемічної літератури тощо. Їх авторами були В. Антонович, О. Лазаревський, І. Каманін, О. Левицький та інші дослідники. Однак українознавче спрямування «Чтений» не влаштовувало владу, тому видання в умовах реакції змушене було припинити діяльність.

Потужним періодичним виданням українознавчого характеру був часопис «Киевская старина» (1882–1906 рр.), який видавали члени Старої громади. Програму «Киевской старины» затвердив міністр внутрішніх справ М. Ігнат'єв 17 жовтня 1881 р. Відповідно до програми перевага надавалася документальним публікаціям з історії українського народу. За мету ставилося вивчення світогляду народу, його побуту, звичаїв, історико-культурної спадщини. У виданні мали міститися портрети відомих діячів, краєвиди старовинних монастирів, церков та інших будівель вагомого історичного значення [19, с. 157–160]. У часописі переважало історичне спрямування наукових досліджень. Так, на висвітлення краєзнавчої тематики, зокрема й пам'яткознавчого змісту, припадає 60 відсотків опублікованих у його 300 номерах матеріалів. На сторінках часопису публікувалися такі дослідники Волині, як М. Біляшівський, О. Дверницький, О. Фотинський та ін.

У 1899 р. при редакції «Киевской старины» М. Біляшівський заснував відділ «Археологическая летопись Южной России», що мав на меті об'єднати сили археологів України, ознайомити читачів із

їх публікаціями, розпорошеними по різних виданнях, дати їм критичну оцінку. Упродовж трьох років цей відділ вів у «Киевской старине» рубрику під аналогічною назвою, що згодом переросла в окремий часопис. Він виходив протягом 1903–1905 рр. періодичністю шість разів на рік і став першим в Україні спеціалізованим археологічним журналом. На сторінках «Археологической летописи» публікувалися повідомлення про роботу археологічних експедицій, описи виявлених, зокрема й на Волині, пам'яток. Оцінюючи проведені в Україні на межі XIX–XX ст. археологічні дослідження, М. Біляшівський визначив Волинь як територію, де доцільно здійснювати подальші наукові пошуки, розробив їх програми, чітко сформулював завдання, що постають перед археологічною наукою [3].

Пробудження серед інтелігенції та духовенства Волині зацікавленості її культурною спадщиною, дослідження пам'яток краю, прагнення оберігати старовинні реліквії, випуск популярних і доступних видань, які б сприяли поширенню серед волинян знань про історію та пам'ятки регіону – таке завдання ставило перед собою Волинське церковно-археологічне товариство (1894–1917 рр.) [4, с. 4].

Періодичним виданням Товариства став «Волинский историко-археологический сборник», два випуски якого побачили світ у 1896-му та 1900 р. завдяки зусиллям волинських краєзнавців О. Фотинського, М. Трипольського, ін. Не всі публікації рівноцінні за змістом. Далися взнаки рівень фахової підготовки авторів, обсяг історичних відомостей, що існували на час виходу збірників у світ, ідеологічний вплив офіційної історичної науки. Однак випуски мали загалом схвальні відгуки на сторінках тодішніх періодичних видань [17, с. 107–109].

Від початку XX ст. осередком наукового вивчення історії та пам'яток волинського регіону стало Товариство дослідників Волині (1900–1920 рр.), яке, на відміну від своїх попередників, не мало конфесійної спрямованості, відзначалося незалежністю у дослідженнях. Товариство ставило за мету оприлюднювати результати власних наукових досліджень через їх публікацію. Така мета мала бути досягнута через організацію при Товаристві власного періодичного видання, що мало назву «Труды Общества исследователей Волини». Упродовж 1900–1916 рр. світ побачило 13 томів цього видання. Перший том часопису був історико-краєзнавчим і містив нарис О. Фотинського про історію створення Товариства, його Статут, протоколи перших засідань, список членів ТДВ. Тут були надруковані статті про історичні пам'ятки Волині Я. Яроцького, О. Фотинського, І. Авенаріуса та ін. У наступних томах переважала природнича та етнографічна тематика. Загалом за весь період діяльності Товариства світ побачило 14 томів цього видання.

Окремі публікації, що стосувалися пам'яток Волині, з'явилися у «Трудах Подольского церковного историко-археологического общества» – друкованого органу Подільського церковного історико-археологічного товариства (1903–1919 рр.). Статут Товариства націлював його членів вивчати і церковно-релігійне, і суспільне життя краю, досліджувати, охороняти й збирати всі важливі пам'ятки матеріальної та духовної культури «...для користі церкви і науки» [27, с. 1]. За час існування Товариства вийшло друком лише три томи цього періодичного видання. З досліджуваної нами теми найбільше зацікавлення викликає перший випуск, у якому опубліковано дослідження Ю. Сіциньського та С. Іваницького про сакральну спадщину Волині.

Одним із громадсько-наукових осередків початку XX ст., якому належала помітна роль у дослідженні регіональної історії, зокрема Волині, виступало Українське наукове товариство (1907–1921 рр.). Воно постало з ініціативи М. Грушевського та колишніх київських громадівців. Своєю метою УНТ вважало організацію та розвиток української науки, популяризацію її здобутків серед широкого загалу українською мовою. Така діяльність здійснювалася через друкований орган осередку – «Записки Українського наукового товариства» [23].

Завдання «Записок УНТ» полягало в тому, щоб друкувати розвідки й реферати, які обговорювалися на наукових засіданнях Товариства та в секціях, а також надіслані для публікації – за умови відповідності тематиці видання. Це могли бути розвідки, замітки, огляди, критичні статті й opracовані матеріали з різних галузей знань, та насамперед з українознавства – української мови, літератури, історії, артистичної творчості, етнографії, археології, географії, права, економіки і статистики [8, с. 13]. Упродовж 1908–1916 рр. з'явилося 17 томів «Записок УНТ». Авторами статей були М. Грушевський, О. Левицький, Л. Добровольський, М. Василенко, Ф. Вовк, О. Русов, М. Порш, П. Житецький, К. Михальчук, ін. У часописі друкувалися також документальні матеріали з громадського і культурного життя XIX – початку XX ст. Значна частка матеріалів мала історико-краєзнавче спрямування, певне місце відводилося опису пам'яток Волині.

На теренах Правобережної України культурна спадщина Волині стала об'єктом зацікавлення Київського відділу імператорського Російського воєнно-історичного товариства (1909–1919 рр.) – громадсько-наукового осередку, який мав на меті дослідження та збереження пам'яток воєнної історії і, відповідно, здійснення у цьому напрямі пам'яткознавчої та пам'яткоохоронної діяльності. Товариство видавало спеціалізований часопис – «Военно-исторический вестник» (1909–1914 рр.). Згідно з його видавничою програмою головне місце відводилося матеріалам про пам'ятки воєнної історії [9]. Тому не випадково оборонні укріплення Волині стали об'єктом зацікавлення Л. Добровольського, М. Дітерікса, О. Мердера, Б. Стеллецького, результати досліджень яких були висвітлені на сторінках журналу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, видавничі програми періодики громадських товариств Правобережної України визначалися суспільно-політичними і культурними умовами останньої третини ХІХ – початку ХХ ст. Не всі вони були успішно втілені у життя. Однак їх здобутки мають наукову та культурну цінність і залишаються невичерпним джерелом для вивчення історичного й культурного надбання України.

Джерела та література

1. Баженов Л. В. Історичне краєзнавство Правобережної України ХІХ – на початку ХХ ст.: Становлення. Історіографія. Біобібліографія / Л. В. Баженов. – Хмельницький : Доля, 1995. – 256 с.
2. Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст.: Історіографія. Біобібліографія. Матеріали : наук. вид. / Л. В. Баженов. – Кам'янець-Подільський : [б. в.], 1993. – 480 с.
3. Беляшевский Н. 1900 г. в археологическом отношении / Н. Беляшевский // Киевская старина. – 1901. – № 1. – С. 53–64.
4. Вольнский историко-археологический сборник. Вып. 1. Издание распорядительного комитета Вольнского историко-археологического общества. – Почаев : Тип. Почаев. Успенской лавры ; Житомир : Тип. и литогр. ; Москва : Дененмана, 1896. – 244 с.
5. Гаврилюк С. В. Волинь у дослідженнях Історичного товариства Нестора-літописця / С. В. Гаврилюк // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки. Історичні науки. – 2000. – № 1. – С. 45–50.
6. Гаврилюк С. В. Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (ХІХ – початок ХХ ст.): монографія / Світлана Віталіївна Гаврилюк. – 2-ге вид., допов. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 536 с.
7. Гаврилюк С. В. Історія Великої Волині на сторінках часопису «Киевская старина» / С. В. Гаврилюк // Український історик. – 2001. – Ч. 1–4 (148–151). – С. 167–178.
8. Грушевский М. С. Историография 1880–1890 гг. Лазаревский и кружок «Киевской старины» / М. С. Грушевский // Украинский народ в его прошлом и настоящем. Т. 1. – СПб. : Тип. товарищества М. О. Вольф, 1914. – С. 28–34.
9. Журнал организационного заседания Киевского отдела императорского Русского военно-исторического общества (14 июня 1908 г.) // Военно-исторический вестник. – 1909. – № 1–2. – С. 5–9.
10. Заремба С. З. Нариси з історії українського пам'яткознавства / С. З. Заремба. – К. : ТОВ «Видавництво Аратта», 2002. – 204 с.
11. Заремба С. З. Українське пам'яткознавство: історія, теорія, сучасність / С. З. Заремба. – К. : Логос, 1995. – 447 с.
12. Колесник М. П. Історичне товариство Нестора-літописця та його вклад у розвиток історичної науки в Україні / М. П. Колесник // Український історичний журнал. – 1995. – № 5. – С. 28–37.
13. Колесник М. П. Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца (1879–1914) : бібліогр. довід. / М. П. Колесник. – К. : [б. в.], 1989. – 84 с.
14. Костиця М. Краєзнавча діяльність Південно-Західного відділу Російського географічного товариства у Києві (1873–1876 рр.) / М. Костиця // Історія української географії. – 2004. – Вип. 10. – С. 27–32.
15. Костиця М. Ю. Волинське церковно-археологічне товариство та його роль у розвитку краєзнавства / М. Ю. Костиця // Краєзнавство. – 2005. – № 1–4. – С. 43–50.
16. Костиця М. Ю. Товариство дослідників Волині: історія, діяльність, постаті / М. Ю. Костиця. – Житомир : М. А. К., 2001. – 360 с. ; іл.
17. Левицкий О. Вольнский историко-археологический сборник. Вып. 2. Издание распорядительного комитета Вольнского церковно-археологического общества. Житомир. 1900 / О. Левицкий // Киевская старина. – 1901. – № 11. – С. 95–109.
18. Нагірняк О. Нариси з історії українознавства у Наддніпрянській Україні (остання чверть ХІХ ст. – 1917 р.) / Остап Нагірняк. – К. : ПП Сергійчук М. І., 2007. – 652 с.

19. Палієнко М. Історія Волині на сторінках журналу «Киевская старина» / М. Палієнко // Тези доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. (Луцьк, 16–18 черв. 1994 р.). – Луцьк : [б. в.], 1994. – С. 64–67.
20. Палієнко М. Г. «Киевская старина» (1882–1906) : сист. покажч. змісту журналу / М. Г. Палієнко – К. : Темпора, 2005. – 608 с.
21. Палієнко М. Г. «Киевская старина» (1882–1906) : хронол. покажч. змісту журналу / М. Г. Палієнко. – К. : Темпора, 2005. – 480 с.
22. Палієнко М. Г. «Киевская старина» у громадському та науковому житті України (кінець XIX – початок XX ст.) / М. Г. Палієнко. – К. : Темпора, 2005. – 384 с. ; іл.
23. Попередні книги «Записок» / Науковий збірник за рік 1924 // Записки Українського наукового товариства в Києві, історичної секції Всеукраїнської АН / [за ред. голови секції М. Грушевського]. – Т. XIX. – С. 231–235.
24. Речь Г. П. Галагана // Записки Юго-Западного отдела императорского Русского географического общества. – Т. I. – К. : Тип. императ. ун-та Св. Владимира, 1874. – С. 13–14.
25. Речь П. П. Чубинского // Записки Юго-Западного отдела императорского Русского географического общества. – Т. I. – К. : Тип. императ. ун-та Св. Владимира, 1874. – С. 4–7.
26. Сарбей В. Г. Національне відродження України / В. Г. Сарбей. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна кризь віки. – Т. 9).
27. Устав Общества исследователей Волыни // Труды Общества исследователей Волыни. Т. I. – Житомир : Типо-литография М. Дененмана, 1902. – С. 19–37.
28. Федорова Л. Д. Діяльність Київського товариства охорони пам'яток старовини і мистецтва зі збереження культурної спадщини України / Л. Д. Федорова. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2008. – 296 с.
29. Федорова Л. Д. Київське воєнно-історичне товариство в пам'яткоохоронному і краєзнавчому русі Наддніпрянської України початку 20 ст. / Л. Д. Федорова. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2005. – 261 с.

УДК 94(477.82)“1919/1939”

А. Г. Шваб –
кандидат історичних наук, доцент кафедри нової
та новітньої історії України
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки;
Г. О. Малєончук –
аспірант Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Економічний розвиток Луцька в міжвоєнний період (1919–1939 рр.)

*Роботу виконано на кафедрі нової
та новітньої історії України
СНУ ім. Лесі Українки*

У статті висвітлено соціально-економічні перетворення міжвоєнного Луцька. На основі нових архівних матеріалів охарактеризовано стан розвитку промисловості, торгівлі, фінансових установ, забудови міста, соціальні перетворення та характер зайнятості його мешканців. Звернено увагу на перебіг світової економічної кризи 1929–1933 рр. у Луцьку.

Ключові слова: Луцьк, економіка, підприємство, ремесло, зайнятість населення, розбудова міста.

Шваб А. Г., Малєончук Г. А. Экономическое развитие Луцка в межвоенный период (1919–1939 гг.).

В статье освещены социально-экономические преобразования межвоенного Луцка. На основе новых архивных материалов представлены характеристика состояния развития промышленности, торговли, финансовых учреждений, застройки города (мощение улиц, мелиорация, создание автобусных и железнодорожных сообщений, водопровода и канализации), освещены социальные преобразования и характер занятости его жителей. Авторы обращают внимание на ход мирового экономического кризиса 1929–1933 гг. в Луцке, анализируя изменения в сельском хозяйстве и промышленности, забастовочное движение и темпы безработицы. Предложена периодизация экономического развития Луцка в межвоенный период с учетом политического и экономического положения Второй Речи Посполитой, в состав которой входил город в исследуемый период.

Ключевые слова: Луцк, экономика, предприятие, ремесло, занятость населения, развитие города.

© Шваб А. Г., Малєончук Г. О., 2013